

Patrulles ciutadanes de vigilància a les zones rurals

L'augment exponencial de robatoris a les zones rurals d'alguns municipis de Catalunya, principalment del pla de Lleida, castiga sectors com ara l'agricultura i la ramaderia, amb els conseqüents danys materials i perjudicis econòmics.

Aquesta situació ha creat una sensació d'inseguretat en les poblacions afectades. Per combatre-la i fer front a aquests robatoris, es posen en marxa patrulles de vigilància organitzades pels mateixos agricultors i veïns.

Amb la finalitat de conèixer i valorar l'existència i el funcionament d'aquestes patrulles, el Síndic va acordar obrir una actuació d'ofici sobre aquest assumpte.

Hi ha una sèrie de singularitats que caracteritzen la realitat del món rural (dispersió de població, tipologies delictives concretes, singularitats territorials, etc.). Per donar-hi un servei més específic, el 29 de març de 2011 el Departament d'Interior implementa el Programa operatiu específic món rural (POR món rural). El seu objectiu general és prevenir i reduir els fets delictius de més incidència a les zones rurals, i també incrementar les relacions amb el sector primari i augmentar la sensació de seguretat. La creació de les patrulles de vigilància s'emmarcaria dins d'aquest POR.

Les patrulles de vigilància responen a l'increment de la criminalitat a les zones rurals

Pel que fa a la incidència d'aquesta mesura en la reducció de l'activitat delictiva, el Departament d'Interior informa que durant l'últim estudi de resultats analitzats, a partir del mes de febrer de 2012 els fets delictius s'han mantingut. També assenyala que ha augmentat el temps d'ocupació en la seguretat de l'activitat del sector primari amb diverses accions policials, en els punts i les zones estratègiques considerades d'interès.

No obstant això, en vista de les diverses notícies que es publiquen en els mitjans de comunicació, es posa de manifest que en aquests municipis els conflictes continuen i en alguns casos, com ara Alcarràs, la percepció d'inseguretat

s'ha vist incrementada perquè la inseguretat s'ha traslladat al nucli urbà.

Val a dir que la protecció de la seguretat ciutadana és una tasca fonamental alhora que complexa que requereix reformes per adaptar-se a la realitat del moment i a les demandes socials de protecció.

L'apartat primer de l'article 104 de la Constitució indica que l'activitat que desenvolupen els cossos i les forces de seguretat s'ha d'orientar a la protecció del lliure exercici dels drets i les llibertats i de la seguretat ciutadana. Per la seva banda, la Llei orgànica 2/1986, de 13 de març, reguladora dels cossos i les forces de seguretat, considera la policia com un servei públic adreçat a la protecció de la comunitat mitjançant la defensa de l'ordenament democràtic.

Les patrulles funcionen a partir d'unes indicacions genèriques que reben dels responsables policials

El preàmbul de la Llei 10/1994, d'11 de juliol, de la Policia de la Generalitat-Mossos d'Esquadra, assenyala que el Cos de Mossos d'Esquadra té com a missió i divisa principal la protecció, d'acord amb l'ordenament jurídic, de la llibertat i la seguretat ciutadana. Per aquest motiu, estableix que les seves funcions comprenen des de la protecció de les persones i béns fins al manteniment de l'ordre públic.

La referència a la col·laboració ciutadana hi és quan es defineix el *Cos de Mossos d'Esquadra* com un servei de la Generalitat i, a la vegada, com un servei a la comunitat i, per tant, amb un mandat explícit de coadjuvar al benestar social, en cooperació amb els altres agents socials, en els àmbits preventiu, assistencial i de rehabilitació.

El Departament d'Interior entén que la seguretat en l'aspecte més preventiu no és competència exclusiva de les forces policials i, en conseqüència, es mostra favorable a l'existència d'aquestes patrulles perquè entén que els ciutadans han de poder contractar i prendre les mesures que creguin convenientes per protegir de manera privada la seva seguretat i la dels seus béns.

Sens perjudici de considerar legítim que els veïns afectats per aquests fets optin per vigilar les seves finques amb la finalitat d'autoprotegir-se, es tracta d'iniciatives privades o moviments denominats de *vigilantisme* que són una forma freqüent d'autoprotecció en països d'origen anglosaxó.

S'ha d'avaluar la distribució dels recursos policials destinats a les zones rurals amb una activitat delictiva més alta

A l'Estat espanyol, en canvi, la seguretat ha estat un bé tradicionalment reservat a l'Estat i ha incorporat la seguretat privada com a complementari al model existent de seguretat pública i en règim de subordinació. En aquest model, per mitjà de la Llei 23/1992, de 30 de juliol, de seguretat privada, es regulen els límits, els poders i les funcions, i els espais reservats a l'esfera pública i privada, i també les relacions de col·laboració.

En canvi, la col·laboració ciutadana en matèria de seguretat per mitjà de la figura de les patrulles de vigilància no està regulada. El Síndic considera que aquesta situació d'alegalitat fa que aquestes unitats funcionin sense conèixer quines són clarament les seves funcions, els seus límits, les conseqüències dels seus actes, el règim de col·laboració, etc., més enllà de les indicacions o instruccions verbals genèriques que hagin rebut sobre aquesta qüestió per part dels responsables policials.

A falta d'una regulació específica, el tema de les patrulles es tracta en l'àmbit de les juntes locals de seguretat, que són òrgans col·legiats de col·laboració i coordinació general dels diversos cossos de policia i altres serveis de seguretat que operen en el territori. Així mateix, es mantenen reunions periòdiques amb els alcaldes i els caps de les respectives policies locals.

No obstant això, el Departament d'Interior ha informat que el sistema de bases de què disposa la Direcció General de la Policia no pot explotar la informació relativa al nombre de pagesos organitzats.

Davant d'aquesta situació, el Síndic posa de manifest la dificultat d'elaborar un mapa sobre el volum real de patrulles existents actualment, amb la consegüent impossibilitat d'establir línies i objectius de treball comuns per a cadascun dels municipis afectats.

Cal crear un registre de les patrulles operatives i fer-ne el control i el seguiment

Així doncs, en el marc de l'actuació d'ofici, el Síndic suggereix:

1. Que es faci un estudi de dret comparat, en cas que no s'hagi fet, sobre la regulació d'aquestes iniciatives de vigilància en els sistemes policials europeus que hi ha i que s'informi de les conclusions a les quals s'ha arribat.
2. Que s'avalui la distribució actual dels recursos policials destinats a les zones rurals que registren una activitat delictiva més alta i s'informi sobre els resultats obtinguts.
3. Que s'intensifiqui la recollida de denúncies in situ i es creï un sistema integral o una base de dades que permeti la transmissió dels fets delictius coneguts per part dels diferents cossos policials.
4. Que es reguli per via d'urgència, atès que ja estan en funcionament, la figura de les patrulles ciutadanes de vigilància com una forma de col·laboració ciutadana puntual en l'àmbit de la prevenció.
5. Que es creï un registre de les patrulles que estan operatives en aquests moments i se'n faci el control i el seguiment corresponent.